

Številka: U-I-63/20-32
Up-253/20-39
Datum: 29. 12. 2025

**PRITRDILNO LOČENO MNENJE
SODNICE DR. KATJE ŠUGMAN STUBBS
K ODLOČBI ŠT. U-I-63/20, Up-253/20 Z DNE 11. 12. 2025**

Uvodno

Sodniki pišemo ločena mnenja praviloma za pravno stroko;¹ tudi večina mojih ločenih mnenj je takšnih. Vendar pa včasih napišem pritrdilno ločeno mnenje tudi takrat, ko želim vsebino odločbe pojasniti širši, ne samo pravni javnosti.² Za to se odločim, kadar ocenim, da bo zadeva vzbudila veliko zanimanja in bo tudi širša javnost hotela vedeti več. Cilj takega ločenega mnenja je, da vsebino odločbe javnosti predstavi krajše, strnjeno in v bolj razumljivem jeziku (kot je tisti v odločbi, ki je obložen z zapletenimi pravnimi konstrukti). Pri tem včasih opozorim še na širše družbene vidike in pojasnim kontekst odločanja. Da zadevo bolj približam javnosti, v takih primerih namenoma uporabljam bolj poljuden in pripoveden slog, včasih pa vključim tudi svoje bolj osebne pravne razmisleke.³ Ocenjujem, da je tudi zadeva Rupnik ena od takih zadev.

Za začetek je treba povedati, da Ustavno sodišče redko zagriže v tako trd oreh, kot je bil ta primer. Najbolj očiten razlog je dejstvo, da gre za obravnavo ustavne pritožbe, ki se nanaša na obsodilno sodbo sodišča iz leta 1946. Že drugič v zadnjih letih smo se

¹ Ne nazadnje je naslovnik teh mnenj lahko tudi Evropsko sodišče za človekove pravice.

² Tako sem ravnala recimo v zadevah, ko smo odločali o porokah in posvojitvah v istospolne skupnosti v zadevah št. U-I-91/21, Up-675/19, U-I-486/20, Up-572/18, RTV št. U-I-479/22 in vprašanju ločitve javnega in zasebnega zdravstva št. U-I-79/25, včasih pa tudi v COVID-19 zadevah.

³ Razumen človek bi mislil, da je to jasno samo po sebi, pa vendar je to očitno treba posebej poudariti, ker nekateri bralci ločenih mnenj tega ne zmorejo ali pač nočejo razumeti.

srečali z medvojno oziroma povojno zadevo⁴ in že drugič smo se leta in leta ubadali s pravno težko rešljivimi problemi in na začetku iskali vsaj minimalno soglasje.

Vsebina odločitve

Srž problema naše odločbe je v tem, da je z današnjimi očmi skorajda nemogoče presojati skoraj 80 let časovno in kulturno oddaljene pravne kontekste.⁵ Če bi sodbe, izdane po drugi svetovni vojni, presojali po sodobnih ustavnopravnih standardih in zahtevah, ki izhajajo iz mednarodnih pogodb o človekovih pravicah, noben tedanji pravni sistem ne bi v celoti preстал takšnega preizkusa.⁶ Tako smo morali najprej z arheološko natančnostjo izbrskati tedaj veljavno pravno (zakonsko) podlago za odločanje, po tem pa še, kaj je bil leta 1946 pravzaprav analog zgornji ustavni premisi. O zapletenosti zadeve priča kar sedem osnutkov odločbe in mnogokratne večerne diskusije o izredno zapletenih pravnih problemih.

Na kratko:

1. obravnavali smo sodbo, s katero je (na podlagi zahteve za varstvo zakonitosti) Vrhovno sodišče razveljavilo leta 1946 izrečeno obsodilno sodbo zoper Leona Rupnika;
2. zadevo je Vrhovno sodišče vrnilo v ponovno sojenje prvostopenjskemu sodišču;⁷
3. v obravnavo smo sprejeli ustavno pritožbo zoper razveljavitveno sodbo Vrhovnega sodišča;
4. ker je Vrhovno sodišče pri presoji uporabilo napačno pravno podlago, smo razveljavili presojano razveljavitveno sodbo;
5. nato smo sami odločili o vsebini zahteve za varstvo zakonitosti in jo zavrnil;
6. s takšno odločitvijo je odpadla potreba po novem sojenju, zato smo razveljavili sklep okrožnega sodišča, s katerim je bil na novo odprt postopek zoper Rupnika ustavljen zaradi njegove smrti;
7. posledica naše odločitve je obuditev obsodilne sodbe zoper Rupnika iz leta 1946.

⁴ Glej odločbo Ustavnega sodišča št. Up-429/17.

⁵ Za razumevanje povojnega konteksta glej recimo K. Lowe, Podivjana celina: Evropa po drugi svetovni vojni, Modrijan, 2014.

⁶ Še danes tečejo tudi razprave o tem, ali je bilo sojenje vojnim zločincem v Nürnbergu v skladu z nekaterimi temeljnimi načeli. Glej recimo T. McKeown, The Nuremberg Trial: Procedural Due Process at the International Military Tribunal, Victoria University of Wellington Law Review, let. 45, št. 1 (2014).

⁷ Gre za sodbo Vrhovnega sodišča št. I Ips 3425/2014 z dne 8. 10. 2019.

Sprejem zadeve v obravnavo

Na plenumskih sejah je bilo največ kritik izrečenih glede odločitve o sprejemu zadeve v obravnavo,⁸ zato bom na kratko pojasnila razloge za to odločitev,⁹ čeprav ti zelo jasno izhajajo iz odločbe. Ustavno sodišče je zaradi specifičnih in unikatnih okoliščin te zadeve širše pojmovalo tako pravni interes pritožnika kot vprašanje izčrpanosti pravnih sredstev.

Pravni interes

Konkretni ustavni pritožnik ni klasični upravičenec za vložitev ustavne pritožbe. Formalno gledano se namreč učinek razveljavitve nanj ne nanaša, saj v tej zadevi ni oškodovanec v ustaljenem pomenu besede, prav tako pa ni bil stranka postopka. Ker pa je bila žrtev vojnega nasilja njegova prednica, smo mu "zaradi simbolne razsežnosti zgodovinskih osebnosti"¹⁰ (analogija z odločitvijo Ustavnega sodišča o poimenovanju Titove ceste)¹¹ pravni interes priznali zaradi varstva njene pietete (35. člen Ustave).¹² Odločili smo da: "ni mogoče zanikati, da lahko odločitev o razveljavitvi obsodilne sodbe zoper obtoženega Rupnika ... posega v dostojanstvo žrtev formacij, ki jih je organiziral, vodil ali podpiral ... posredno pa tudi v dostojanstvo in duševno integriteto njihovih potomcev."¹³

Izčrpanost pravnih sredstev

Izjemoma smo sprejeli v obravnavo ustavno pritožbo zoper razveljavitveno sodbo Vrhovnega sodišča, čeprav še niso bila izčrpana vsa pravna sredstva. Razveljavitvena sodba Vrhovnega sodišča namreč vodi v novo presojo zadeve pred sodiščem prve stopnje (in potem naprej navzgor po sodni hierarhiji), zato načeloma velja, da zoper njo še niso bila izčrpana vsa pravna sredstva.¹⁴ Ustavno sodišče navadno v tako zgodbo vstopi po zaključku tega, drugega postopka. V našem primeru pa smo izjemoma

⁸ Kot rečeno je bila tudi ta odločitev (v nekoliko drugačni zasedbi) sprejeta 5. 11. 2020 s 6 glasovi proti enemu. Proti je glasoval sodnik Šorli.

⁹ Bolj podrobno glej 8.–20. točko obrazložitve odločbe.

¹⁰ Glej 12. točko obrazložitve odločbe.

¹¹ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-109/10.

¹² Posledično pa tudi njegovega dostojanstva.

¹³ Glej 13. točko obrazložitve odločbe. Treba je tudi opozoriti, da je na Ustavnem sodišču še več ustavnih pritožb, pri katerih pa so (bili) nekateri pritožniki tudi neposredne žrtve nasilja domobranskih formacij.

¹⁴ Glej 51. člen Zakona o Ustavnem sodišču.

sprejeli ustavno pritožbo zoper razveljavitveno sodbo, kljub temu, da je istočasno že tekel nov postopek.¹⁵ Odločba izčrpno pojasni razloge, zakaj smo to storili:¹⁶

1. pritožnik, ki ima pravni interes, v postopku novega odločanja ne bo imel na razpolago **učinkovitih** pravnih sredstev za varstvo svojih pravic,
2. saj z morebitno prihodnjo ustavno pritožbo (po ponovljenem postopku) svojih pravic ne bi mogel učinkovito varovati;¹⁷
3. zato lahko svoje pravice uspešno uveljavlja samo v tem postopku pred Ustavnim sodiščem.¹⁸

Vsebina odločitve

Razveljavitev razveljavitve

Vrhovno sodišče je sodbo iz leta 1946 zoper Rupnika razveljavilo, ker naj v nekaterih delih ne bi bila dovolj obrazložena. Ustavno sodišče pa ugotavlja, da sta bili obe pravni podlagi, ki ju je Vrhovno sodišče uporabilo za presojo, ali je bila sodba iz leta 1946 dovolj obrazložena (po tedanjih standardih), napačni.

Srž problema se skriva v 35. točki obrazložitve sodbe Vrhovnega sodišča, ki je očitno napačna:¹⁹

1. ne ugotovi, katera je sploh bila veljavna zakonska pravna podlaga leta 1946;
2. zato nejasno prepleta dve pravni podlagi Uredbo o vojaških sodiščih (Uredba)²⁰ in Zakonik o sodnem kazenskem postopanju za Kraljevino Jugoslavijo (ZSKP);²¹
3. ne pojasni, od kod črpa kriterije za uporabo splošnih pravnih načel, ki so jih v času izdaje sodbe priznavali civilizirani narodi;
4. ne pojasni, kako pride do sklepa, da obrazložitev sodbe ni bila v skladu s temi standardi.

¹⁵ Postopek pred sodiščem prve stopnje je že bil zaključen z ustavitvijo postopka zaradi Rupnikove smrti, zoper to odločitev pa je državno tožilstvo vložilo pritožbo. Da ne bi prišlo do paralelnih odločitev v isti zadevi, smo že s sklepom o sprejemu 5. 11. 2020 prekinili postopek nove presoje rednih sodišč. Glej 2. točko izreka sklepa št. Up-253/20, U-I-63/20.

¹⁶ Glej 17. točko obrazložitve odločbe.

¹⁷ Glej 18. točko obrazložitve odločbe.

¹⁸ Glej podobno v odločbah Ustavnega sodišča št. Up-61/94 z dne 1. 12. 1994 in št. Up-218/98 z dne 22. 10. 1998.

¹⁹ Gre za ustavnopravni standard, ki ga mora sodba rednih sodišč doseči, da gre za kršitev 22. člena Ustave.

²⁰ Vestnik, št. 6/44, z dne 24. 5. 1944.

²¹ Uradni list Dravske banovine, št. 109/29, in Službeni list Kraljevske banske uprave Dravske banovine, št. 67/31, 34/33, 34/34 in 30/35.

Presodili smo:

1. da je Uredba celovito urejala vprašanje obrazložitve sodbe, zato je (bilo) treba pri presoji uporabiti samo določila Uredbe;
2. da je pravno naravo Uredbe že natančno presoјalo Ustavno sodišče in ji priznalo veljavnost v delu, ki ga je treba uporabiti pri naši presoji;²²
3. da Uredba priznanje opredeljuje kot eno od dokaznih sredstev;
4. da je bila sodba iz leta 1946 glede na kriterije Uredbe dovolj obrazložena (zakonska zgornja premisa);²³
5. da je treba presoditi še, če so določila Uredbe zadostila tako imenovanim splošnim pravnim načelom, ki so jih v času izdaje sodbe priznavali civilizirani narodi (ustavna zgornja premisa);
6. da je kot to zgornjo premiso najustrezneje vzeti Sporazum o pregonu in kaznovanju glavnih vojnih hudodelcev evropske osi z dne 8. 8. 1945 (t. i. Londonski sporazum), katerega sestavni del je Statut Mednarodnega vojaškega sodišča (Statut), ki je bil denimo pravna podlaga za vodenje Nürnberških procesov;²⁴
7. da so bila pravila Uredbe o obrazložitvi v skladu s splošnimi pravnimi načeli, ki so jih v času izdaje sodbe priznavali civilizirani narodi²⁵ (kar je ugotovilo Ustavno sodišče že v zadevi št. U-I-6/93).²⁶

Iz vsega tega sledi sklep, da je bila obrazložitev sodbe iz leta 1946 **skladna s tedaj veljavnim procesnim predpisom in tedaj veljavnimi splošnimi, od civiliziranih narodov priznanimi pravnimi načeli, ki skupaj tvorijo upoštevno merilo presoje.**²⁷ Vrhovno sodišče je z arbitrarno razveljavitvijo obsodilne sodbe zoper Rupnika posredno poseglo tudi v dostojanstvo žrtev vseh formacij, ki jih je ta organiziral, vodil in podpiral, hkrati pa tudi v dostojanstvo njihovih potomcev.

Odločitev o drugih očitkih

V nadaljevanju smo sami odločili o ostalem delu zahteve za varstvo zakonitosti. Gre za tisti del zahteve za varstvo zakonitosti, o katerem Vrhovno sodišče ni odločilo, ker je sodbo razveljavilo že iz drugih razlogov.

²² Glej odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-6/93.

²³ Glej 31. točko obrazložitve odločbe.

²⁴ Člen 38 Statuta Meddržavnega sodišča v točki 1(c) določa, da Sodišče uporablja splošna pravna načela, ki jih priznavajo civilizirani narodi (*the general principles of law recognized by civilized nations*).

²⁵ V Statutu je bilo glede obrazloženosti sodbe predpisano le, da mora vsebovati nosilne razloge (prvi odstavek 26. člena).

²⁶ Glej 31.–25. točka obrazložitve.

²⁷ Glej točko 34. obrazložitve odločbe.

Gre za redko, nikakor pa ne nikoli prej uporabljeno pooblastilo, ki ga ima Ustavno sodišče, da namreč samo odloči tudi o sporni pravici.²⁸ Številni razlogi za to odločitev so natančno pojasnjeni v odločbi. Na kratko rečeno pa smo ocenili, da so prav v tej zadevi podani izraziti časovni, predvsem pa vsebinski razlogi v prid uporabi tega pooblastila.²⁹

1. Odločali smo o 79 let stari zadevi in v interesu vseh udeleženih pa tudi javnosti je, da je o njej odločeno dokončno;
2. gre za zadevo posebnega zgodovinskega pomena, ki presega pomen konkretne zadeve;
3. dejansko stanje jasno izhaja iz pisnega gradiva;
4. če ne bi odločili sami, pritožnik v postopku pred rednimi sodišči ne bi mogel sodelovati in varovati svojih pravic, Ustavno sodišče pa pritožniku takšnih pravic ni moglo zagotoviti;
5. zoper izpodbijano sodbo Vrhovnega sodišča je ustavne pritožbe vložilo še 13 drugih pritožnikov;³⁰
6. morebitna zagotovitev posebnega procesnega položaja le pritožniku bi lahko vodila v prikrajšanje pravic preostalih pritožnikov z vidika jamstva do enakega varstva pravic (22. člen Ustave).

Po vsebini smo torej presojali vse ostale navedbe vložnika zahteve za varstvo zakonitosti in jih zavrnil. S tem je stopila v veljavo obsodilna sodba iz leta 1946.

Sklepno

Kot rečeno, je šlo pri obravnavi vseh teh pravnih problemov za težak izziv. Ne samo, da takšna zadeva porabi nesorazmerno količino časa in energije, ampak je tudi ideološko in simbolno obremenjena. Zaradi simbolnega pomena Rupnika v slovenski zavesti bi kakršnakoli odločitev globoko odmevala na obeh straneh ideološkega spektra. Pravni argumenti pa v takih zadevah žal vedno potegnejo kratek konec.

²⁸ Pooblastilo izhaja iz prvega odstavka 60. člena ZUstS, ki določa: "(1) Če ustavno sodišče razveljavi ali odpravi posamični akt, lahko odloči tudi o sporni pravici oziroma svoboščini, če je to nujno zaradi odprave posledic, ki so na podlagi odpravljenega posamičnega akta že nastale ali če to terja narava ustavne pravice oziroma svoboščine, in če je na podlagi podatkov v spisu možno odločiti."

²⁹ Glej 37.–44. točka obrazložitve sodbe.

³⁰ Med njimi so fizične osebe ter pravne osebe zasebnega in javnega prava. Gre za zadevi št. Up-247/20 in št. Up-262/20.

Poleg tega nas odločanje o tako starih zadevah sili, da uporabljamo neobičajne pravne standarde.³¹ Ta problem sem naslovila že prvič, kot sem pisala ločeno mnenje k zadevi št. Up-429/17 (Kočevski procesi).³² Kdaj je sodba dovolj obrazložena sodba po izmuzljivem standardu načel,³³ ki so jih v medvojnem in povojnem času priznavali civilizirani narodi?³⁴

In še za konec: do teh pravnih problemov je prišlo zaradi zakonodajnega implementata, s katerim so se lahko ponovno odpirali medvojni in povojni procesi.³⁵ Namen tega posega je bil hvalevreden, namreč popraviti med vojno in po njej storjene krivice, žal pa je bila izvedba v določenih segmentih nedomišljena. Izredno pravno sredstvo zahteva za varstvo zakonitosti je zasnovano za tekoče, sodobne zadeve. Zakonodajalec pa je omogočil, da se to pravno sredstvo, ki je torej idejno in izvedbeno zasnovano za sodobne in aktualne kazenske postopke, lahko vlaga tudi v postopkih, ki so potekali v povsem drugem času, na podlagi v temelju drugačne procesne in materialne zakonodaje. In to je povzročilo zaplete, ki jih dobro ilustrira prav naš primer.

Vrhovno sodišče je o zahtevi za varstvo zakonitosti odločilo očitno napačno. Sodbo je razveljavilo in jo vrnilo v ponovno sojenje. Ne samo, da oškodovanci ne v postopku pred Vrhovnim sodiščem ne v ponovnem postopku nimajo statusa udeleženca postopka, **pač pa tam nikakor ne gre za ponovno sojenje**. Takšna zadeva se namreč v ponovljenem postopku lahko izide samo v eno smer – v ustavitev postopka zaradi smrti obtoženega. To pač ni pravo sojenje. V pravem sojenju morata biti mogoča vsaj dva izida – v korist ene ali druge strani. V primeru takega "ponovnega sojenja" pa je to

³¹ "In countless cases, international courts have referred to this source of international law, and have invoked the general principles as a basis for their decisions. But if we read the opinions, we look in vain for an answer to the question: How did the Court know that the particular rule or principle it relied on was in fact a general principle of law recognized by civilized nations? In case after case, the judge writing the opinion simply expressed a hunch, a hunch probably based upon the legal system or systems with which he happened to be familiar." R. B. Schlesinger, *Research on the General Principles of Law Recognized by Civilized Nations*, *The American Journal of International Law*, let. 51, št. 4 (1957), str. 734.

³² Ob izvolitvi na funkcijo mora ustavni sodnik podala prisego v parlamentu, kjer se zaveže, da bo sodil po Ustavi, zakonu in po svoji vesti (15. člen Zakona o Ustavnem sodišču).

³³ Kako težko ulovljiv je pomen splošnih pravnih načel, ki jih priznavajo civilizirani narodi (*the general principles of law recognized by civilized nations*), je razvidno že iz diskusij ob sprejetju Statuta. Glej F. T. Freeman Jalet, *The Quest for the General Principles of Law Recognized by Civilized Nations: A Study*, *UCLA Law Review*, let. 10, št. 5 (1963), str. 1044–1050. Glej tudi R. Yotova, *Challenges in the Identification of the "General Principles of Law Recognized by Civilized Nations": The Approach of the International Court*, *Canadian Journal of Comparative and Contemporary Law*, št. 3 (2017), str. 269–325.

³⁴ Prav gotovo nismo bili prvi, ki smo si postavljali to vprašanje. Glej recimo A. Zahar, G. Sluiter, *International Criminal Law*, Oxford University Press, New York 2008.

³⁵ Gre za spremenjeni 559. člen ZKP/94.

pojmovno nemogoče – obtoženi je mrtev, prič ni več in podobno. Ni tudi jasno, na kateri pravni podlagi bi se sodilo, kako je z izrečeno kazensko sankcijo, ne morejo se zagotoviti ne kontradiktornost, ne ustnost, ne neposrednost ... To pa so osnovne prvine **poštenega sojenja**.

Jasno je, da nihče nima pravice do tega, da se postopek izide po njegovih željah. Kot žrtev nima pravice do tega, da bo obdolženi obsojen, tako tudi naš ustavni pritožnik nima pravice do Rupnikove obsodbe. **Brez dvoma pa mora imeti pravico, da bi v ponovnem postopku lahko prišlo tudi do obsodbe obtoženega.** Postopka, ki omogoča samo en izid, pač ne moremo imenovati sojenje. Si naš ustavni sistem res lahko privošči tako anomalijo?

Samo dejstvo, da je bila odločba na koncu tega dolgega procesa sprejeta s sedmimi glasovi proti enemu, govori o tem, kako prepričljivi so njeni razlogi.³⁶

dr. Katja Šugman Stubbs
Sodnica

³⁶ V zadevi je v glasovalo samo osem sodnikov, ker je bil sodnik Jaklič odsoten. Odsoten je bil tudi ob odločanju o sprejemu zadeve v obravnavo.